EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 18.9.2026
COM(2026) 488 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

liidu energia hulgimüügiturgudel esinevate tahtlike ja raskete turu kuritarvitamise juhtumite eest liikmesriikides kriminaalkaristuste kehtestamise tulemuslikkuse kohta

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

liidu energia hulgimüügiturgudel esinevate tahtlike ja raskete turu kuritarvitamise juhtumite eest liikmesriikides kriminaalkaristuste kehtestamise tulemuslikkuse kohta

Sisukord

I. Sissejuhatus: energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumised 2

II. Metoodika 6

III. Kuritegusid ja karistusi käsitlev ELi raamistik 7

IV. Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumised – hetkeseis ja kogemustest õpitu 7

V. Järeldused 15

I. Sissejuhatus: energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumised

Määrust (EL) nr 1227/2011[1] energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta (edaspidi „energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrus“) muudeti määrusega (EL) 2024/1106[2] (edaspidi „energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määrus“), mis jõustus 7. mail 2024 (energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrust, mida on muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määrusega, nimetatakse käesolevas aruandes muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruseks).

Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrus on oluline ELi õigusakt. Selle eesmärk on tagada energia hulgimüügiturgude terviklikkus ja läbipaistvus turukuritarvituste ennetamise ja avastamise raamistiku kehtestamise kaudu.

Muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 21a lõikes 2 on sätestatud järgmine nõue:

„2. Hiljemalt 1. juuniks 2025 hindab komisjon kriminaalkaristuste kehtestamise tulemuslikkust liikmesriikide poolt tahtlike ja raskete turu kuritarvitamise juhtumite eest liidu energia hulgimüügiturgudel ning esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande. Selles aruandes võidakse pakkuda välja asjakohaseid meetmeid, mis võivad hõlmata seadusandliku ettepaneku esitamist.“

Käesoleva aruande (edaspidi „aruanne“) esitamisega täidetakse muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 21a lõikega 2 Euroopa Komisjonile pandud kohustust. Aruande I osa sisaldab taustteavet muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse kohta ning käsitleb energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määrusega liikmesriikidele kehtestatud asjakohaseid kohustusi seoses täitmise tagamisega energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumise korral. II osas selgitatakse metoodikat, mida komisjon käesoleva aruande koostamisel kasutas. III osas kirjeldatakse õigusraamistikku, mille alusel on liidul pädevus liikmesriikide kriminaalõiguse alaste õigus- ja haldusnormide lähendamisel. IV osas antakse ülevaade meetmetest, mille liikmesriigid on kehtestanud täitemeetmete

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määrus (EL) nr 1227/2011 energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta (ELT L 326, 8.12.2011, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1227/oj).

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1106, millega muudetakse määrusi (EL) nr 1227/2011 ja (EL) 2019/942, et parandada liidu kaitset turuga manipuleerimise eest energia hulgimüügiturul (ELT L, 2024/1106, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1106/oj).

võtmiseks energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste korral, ning energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse täitmise tagamise keskkonnast kogu ELis. Viimasena ehk V osas esitatakse komisjoni järeldused. Aruanne esitatakse Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

Taustteave: energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikliga 18 (selle algses sõnastuses) nähti ette, et liikmesriigid kehtestavad selle määruse rikkumise eest kohaldatavaid karistusi käsitlevad eeskirjad ning võtavad nende täitmise tagamiseks kõik vajalikud meetmed. Selles sätestati ka, et need karistused peavad olema tõhusad, hoiatavad ja proportsionaalsed ning kajastama rikkumise olemust, kestust ja raskust, tarbijatele tekitatud kahju ning siseteabel põhinevast kauplemisest ja turuga manipuleerimisest saadavat võimalikku kasu. Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikliga 18 ei kehtestatud liikmesriikide jaoks konkreetset karistuste raamistikku.

Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse 2023.–2024. aasta läbivaatamise raames täheldati, et selle määruse kohaste eeskirjade täitmist tagatakse ELi eri jurisdiktsioonides väga erinevalt. Mõnes liikmesriigis on täitmise tagamise tase esitatud andmetele tuginedes ebatavaliselt madal. Teistes riikides aga ei ole rikkumiste eest määratavad trahvid piisavad, et tulevasi rikkumisi ära hoida.

Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määrusega kehtestati mitu olulist muudatust, et kõrvaldada need vastuolud, tagada tulemuslik täitmise tagamine energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste korral ning seeläbi veelgi tugevdada turu terviklikkust.

Täpsemalt kajastas energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määrus tungivat vajadust kehtestada ühtsem ja tugevam raamistik, et vältida turuga manipuleerimist energia hulgimüügiturgudel. Selleks muudeti energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrust, et kehtestada loetelu meetmetest, mida riiklikud reguleerivad asutused peaksid saama rakendada täitmise tagamisel kõnealuse määruse rikkumiste korral. Eelkõige rõhutati energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määrusega, kui oluline on, et riiklikel reguleerivatel asutustel oleksid vajalikud uurimis- ja täitmisvolitused, mis nähti ette juba energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 13 lõikes 2, nimelt õigus a) pääseda juurde kõigile vajalikele dokumentidele hoolimata nende vormist ja saada nende dokumentide koopiad; b) nõuda teavet kõigilt asjaomastelt isikutelt, ka nendelt, kes on järjestikku seotud korralduste edastamise või asjaomaste tehingute tegemisega, ja neid volitanud isikutelt, ning vajaduse korral kutsuda selliseid isikuid või volitavaid isikuid selgitusi

andma; c) korraldada kohapeal kontrolle; d) nõuda olemasolevaid telefonikõnede salvestusi ja tõendeid andmete edastamise kohta; e) nõuda sellise tegevuse lõpetamist, mis on vastuolus energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse või selle kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusaktide või rakendusaktidega; f) taotleda kohtult vara külmutamist või arestimist ning g) taotleda, et kohus või pädev asutus kehtestaks kutsetegevuse ajutise keelu.

Lisaks pandi energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määruse artikli 18 uue lõikega 3 liikmesriikidele kohustus tagada, et riiklikel reguleerivatel asutustel on õigus määrata käesoleva määruse rikkumise korral vähemalt üks või mitu järgmist haldustrahvi ja kohaldada teisi järgmisi haldusmeetmeid: a) nõuda rikkumise lõpetamist; b) nõuda sisse rikkumise tulemusel teenitud kasum või välditud kahjum, kui sellist kasumit või kahjumit on võimalik kindlaks teha; c) esitada avalik hoiatus või teadaanne; d) määrata karistusmakseid ja e) määrata haldustrahve.

Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määruse artikli 18 uue lõikega 4 kehtestati haldustrahvide minimaalse ühtlustamise raamistik, millega määratakse kindlaks, kuidas kehtestada maksimaalsed haldustrahvid riiklikul tasandil[3]. Nende muudatuste eesmärk oli tagada, et iga liikmesriik määrab trahvid, mis on tõhusad, hoiatavad ja proportsionaalsed.

Täpsemalt kehtestatakse energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määruse artikli 18 uute lõigetega 4 ja 5 minimaalse ühtlustamise raamistik, mille kohaselt peavad liikmesriigid kehtestama maksimaalsed haldustrahvid vähemalt summades, mis on täpsustatud kõnealuses artiklis. Ühtlustamist kohaldatakse muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse järgmiste artiklite rikkumise korral:

- artikkel 3, millega keelatakse siseteabel põhinev kauplemine;
- artikkel 4, milles sätestatakse turuosaliste kohustus avaldada siseteavet;
- artikkel 5, millega keelatakse turuga manipuleerimine;
- artikkel 8, millega kohustatakse turuosalisi esitama Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ametile (edaspidi „ACER“) energia hulgimüügitoodetega[4] seotud andmeid ja põhiandmeid[5] ning turuosaliste riskipositsioonidega seotud andmeid; turuosaliste aruandekohustust käsitlevad üksikasjad on sätestatud komisjoni rakendusmääruses (EL) 2026/256[6];
- artikkel 9, millega pannakse turuosalistele kohustus registreerida end selle liikmesriigi riikliku reguleeriva asutuse juures, kus on nende asu- või elukoht; samuti nähakse artikliga 9 ette, et turuosalised, kelle asu- või elukoht on kolmandas riigis ja kes sõlmivad tehinguid, millest tuleb muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 8 lõike 1 kohaselt ACERile teatada, peavad määrama oma esindaja ELis; artikkel 15, millega nähakse ette energia hulgimüügitoodetega seoses ametialaselt tehinguid vahendavatele või täitvatele isikutele teatamiskohustus, nagu on sätestatud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määruses; see teatamiskohustus on seotud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse

[3] Eelkõige väga raskete õigusrikkumiste korral võib konkreetses asjas mõistetava haldustrahvi tegelik suurus ulatuda energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määruses sätestatud maksimummäärani või liikmesriigi õiguses sätestatud kõrgema määrani.

[4] Mõiste „energia hulgimüügitooted“ on määratletud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 2 punktis 4.

[5] Mõiste „põhiandmed“ on määratletud komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 1348/2014 artikli 2 punktis 1.

[6] Komisjoni 30. jaanuari 2026. aasta rakendusmäärus (EL) 2026/256, milles käsitletakse andmete esitamist ning millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1227/2011 (energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta) artikli 7c lõiget 2, artikli 8 lõiget 1a, artikli 8 lõiget 2 ning artikli 8 lõiget 6 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 1348/2014 (ELT L, 2026/256, 9.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2026/256/oj).

määruse teatavate rikkumistega ning teated esitatakse ACERile ja asjaomastele riiklikele reguleerivatele asutustele.

Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määrusega antakse liikmesriikidele vahendid, mis võimaldavad tulemuslikumat täitmise tagamist energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste korral. Asjaolu, et energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määrusega kehtestati haldustrahvide ja muude haldusmeetmete tugevdatud raamistik, ei takista liikmesriike kehtestamast energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste eest kriminaalkaristusi.

II. Metoodika

Selleks et täita muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 21a lõikest 2 tulenevat kohustust ning saada ülevaade liikmesriikides praegu kohaldatavate energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste eest määratavate karistuste tulemuslikkuse kohta, koostas komisjon riiklikele reguleerivatele asutustele suunatud küsimustiku, mida levitati 2024. aasta septembris Euroopa energeetikasektorit reguleerivate asutuste nõukogu kaudu.

Küsimustikus, milles keskenduti üksnes energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrusega seotud õigusaktide rakendamisele, esitati küsimusi järgmise kohta: kehtivad riiklikud raamistikud, eelkõige seoses haldustrahvide ja muude haldusmeetmetega; pooleliolevate ja varasemate rikkumismenetluste (sh lõplike otsuste ja kohtuotsuste vastuvõtmine) arv liikmesriikide kaupa ning asjaomased määratud karistused; liikmesriigis võetud täitemeetmeid kajastav asjaomane statistika ning ülevaade liikmesriikide pädevatele kohtutele esitatud rahuldatud ja rahuldamata jäetud kaebustest. Küsimustik sisaldas täiendavaid küsimusi nendele liikmesriikidele, kelle puhul on energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste eest karistamise raamistikuga lisaks halduskaristustele ja muudele haldusmeetmetele ette nähtud ka kriminaalkaristused ja muud kriminaalõiguslikud meetmed.

Komisjon sai 26 vastust 26 liikmesriigi riiklikult reguleerivalt asutuselt (edaspidi „vastajad“); 21 vastust laekus 2024. aasta novembris ja ülejäänud viis vastust 2025. aasta juuni lõpus. Üks riiklik reguleeriv asutus jättis küsimustikule vastamata. Seega tugineb käesolev aruanne 26 riikliku reguleeriva asutuse esitatud teabele.

III. Kuritegusid ja karistusi käsitlev ELi raamistik

Käesolevas osas esitatakse taustteave ELi pädevuse kohta võtta vastu õigusakte kriminaalõiguse valdkonnas; seda pädevust reguleerib Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikkel 83.

Muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 21a lõike 2 kohaselt võib komisjon esitada seadusandliku ettepaneku, kui ta peab vajalikuks, et liikmesriigid kehtestaksid energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste eest kriminaalkaristused.

ELi toimimise lepingu artikli 83 lõike 1 kohaselt võib liit kehtestada miinimumeeskirjad kuriteokoosseisude ja karistuste määratlemiseks eriti ohtlike, piiriülese mõõtmega kuriteoliikide puhul. Need ELi toimimise lepingus ammendavalt loetletud kuriteoliigid on järgmised: terrorism, inimkaubandus, naiste ja laste seksuaalne ärakasutamine, ebaseaduslik uimastikaubandus, ebaseaduslik relvaäri, rahapesu, korruptsioon, maksevahendite võltsimine, arvutikuriteod ja organiseeritud kuritegevus (ELi kuriteod). Nõukogu võib seda loetelu ühehäälselt laiendada, et hõlmata muid ohtlikkuse ja piiriülese mõõtme kriteeriumile vastavaid kuriteovaldkondi, kui Euroopa Parlament annab selleks oma nõusoleku.

Seni on seda tehtud üks kord nõukogu otsusega (EL) 2022/2332,[7] millega lisati kõnealusesse ELi kuritegude loetellu liidu piiravate meetmete rikkumine.

Kooskõlas ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikega 2 võib liit võtta vastu ka miinimumeeskirjad kuritegude ja karistuste määratlemiseks valdkondades, milles on rakendatud ühtlustamismeetmeid liidu muu poliitika raames. See pädevus hõlmab põhimõtteliselt ulatuslikku ja mitmekesist poliitikavaldkondade kogumit. Seda saab aga kasutada üksnes juhul, kui kriminaalõigusnormide täitmise tagamine **osutub möödapääsmatuks** asjaomase liidu poliitika tulemusliku elluviimise tagamiseks – see kehtib eelkõige raskete turu kuritarvitamise juhtumite puhul finantsteenuste valdkonnas[8].

IV. Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumised – hetkeseis ja kogemustest õpitu

[7] Nõukogu 28. novembri 2022. aasta otsus (EL) 2022/2332, mis käsitleb liidu piiravate meetmete rikkumise määratlemist kuriteoliigina, mis vastab Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 sätestatud kriteeriumidele (ELT L 308, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2022/2332/oj).

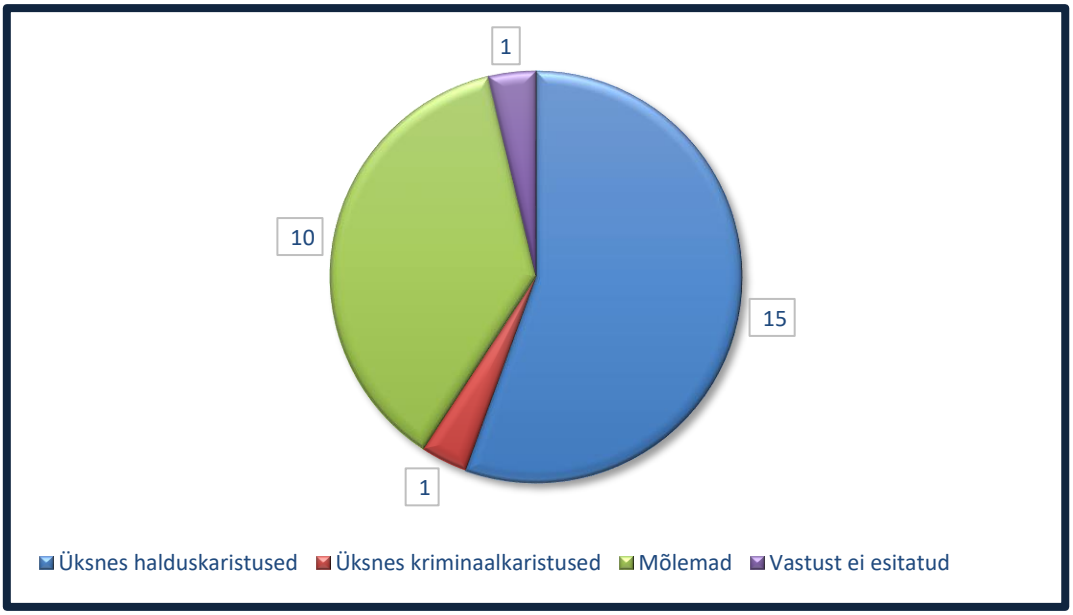
[8] Näiteks seoses direktiiviga 2014/57/EL, mis käsitleb turukuritarvitust, direktiiviga (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu, ja direktiiviga (EL) 2024/1203, mis käsitleb keskkonna kaitsmist kriminaalõiguse kaudu (ELT L 173, 12.6.2014, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2014/57/oj).

ELi liikmesriikides kohaldatavad haldus- ja kriminaalkaristused

Komisjonile esitatud teabest ilmneb, et mõned liikmesriigid kohaldavad energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumise korral täitmise tagamiseks üksnes haldusmeetmeid, teised aga on peale haldusmeetmete näinud ette ka kriminaalkaristused. Üks liikmesriik on kehtestanud raamistiku, mis hõlmab üksnes kriminaalkaristusi.

Alljärgneval joonisel on esitatud nende liikmesriikide arv, kes kohaldavad energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumise korral täitmise tagamiseks i) ainult haldusmeetmeid, ii) nii haldus- kui ka kriminaalõiguslikke meetmeid ning iii) ainult kriminaalõiguslikke meetmeid.

Joonis 1. Energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumise korral kohaldatavad karistused (liikmesriikide arv)

* Allikas: *26 liikmesriigi vastused komisjoni küsimustikule*

Jooniselt 1 nähtub, et **26st vastanud liikmesriigist 15** ehk enamik on otsustanud kasutada energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste käsitlemiseks ja nõuete mittetäitmise ennetamiseks oma peamise täitmise tagamise vahendina halduskaristusi, sealhulgas trahve. **Üks liikmesriik** (Iirimaa) on aga rakendanud üksnes kriminaalkaristustel põhineva raamistiku ning ülejäänud **kümme vastanud liikmesriiki** (Austria, Küpros, Saksamaa, Taani, Ungari, Eesti, Malta, Madalmaad, Poola ja Rootsi) on energia hulgimüügituru

terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste ärahoidmiseks võtnud kasutusele haldus- ja kriminaalkaristusi ühendava kahetise lähenemisviisi.

Üks riiklik reguleeriv asutus andis komisjonile teada, et tema liikmesriik kaalub kehtiva raamistiku (mis hõlmab ainult halduskaristusi) täiendamist kriminaalkaristustega. Kõnealune riiklik reguleeriv asutus esitas 2022. ja 2023. aastal justiitsministeeriumile ettepanekud liigitada teatavad energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumised, nimelt artiklite 3 ja 5 rikkumised, kuritegudeks. See liikmesriik on võtnud eesmärgiks viia oma riigisisene raamistik kooskõlla määruses (EL) nr 596/2014[9] sätestatud turukuritarvitusega seotud süütegusid käsitlevate kehtivate normidega.

Üks liikmesriik, kus praegu kohaldatakse energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumise korral täitmise tagamiseks ainult kriminaalkaristusi, kaalub aga võimalust minna tulemuslikuma täitmise tagamise huvides üle haldustrahvidele.

Haldustrahve käsitlevad kehtivad eeskirjad liikmesriikide õiguskorras

Küsimustikule vastajad esitasid teavet energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste eest määratud haldustrahvide suuruse kohta. Nende trahvide suurus on liikmesriigiti väga erinev, kusjuures mõne raamistiku puhul väljendatakse haldustrahve protsentides, mõne puhul on kehtestatud lihtsalt nende summad ja mõne puhul kombineeritakse mõlemaid lahendusi. Näiteks märkisid mõned vastajad, et kohaldatavate raamistikega on ette nähtud trahvid, mis võivad moodustada kuni 8 % asjaomase üksuse aastakäibest ning korduvate rikkumiste puhul või rahalisest kasust sõltuvalt ka kuni 20 % aastakäibest. Teised selgitasid, et haldustrahvid ulatuvad 20 000 eurost 50 000 euroni ning kehtestatud on sätted trahvide suurendamiseks rikkumiste raskusastme alusel. Muude riiklike süsteemide puhul ette nähtud trahvid algavad ligikaudu 300 eurost ja võivad küündida summani, mis moodustab kuni 10 % asjaomase üksuse aastasest sissetulekust, kusjuures trahviga võivad kaasneda ajutised kauplemistegevuse piirangud. Mõnes liikmesriigis võib trahvisumma ulatuda kuue miljoni euroni.

Kriminaalkaristusi käsitlevad eeskirjad liikmesriikide õiguskorras

Nagu on eespool mainitud, märkisid 11 vastajat, et nende õigusraamistikega on ette nähtud kriminaalkaristused. Muu hulgas on nendega ette nähtud kriminaalõiguslikud trahvid ja mõnel

[9] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 596/2014, mis käsitleb turukuritarvitusi ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/6/EÜ ja komisjoni direktiivid 2003/124/EÜ, 2003/125/EÜ ja 2004/72/EÜ (ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2014/596/2026-06-05).

juhul kuni kümneaastane vangistus. Mõne raamistiku puhul oli ette nähtud ka vara arestimine või konfiskeerimine ja kutsetegevuse ajutine keeld.

Näiteks esitas üks vastaja oma liikmesriigis kohaldatavaid kriminaalkaristusi käsitleva raamistiku kohta järgmise üksikasjaliku kirjelduse.

- Turuga manipuleerimine: trahv kuni 5 000 päevamäära või vangistus 1–10 aastat või mõlemad;
- kokkuleppe sõlmimine turuga manipuleerimise eesmärgil: trahv kuni 2 500 päevamäära.
- Siseteabe kasutamine, millega rikutakse muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 3 lõike 1 punkti a: trahv kuni 5 000 päevamäära või vangistus 1–10 aastat või mõlemad; kui teo toimepanija on muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 3 lõike 2 punktis a või c osutatud isik: trahv kuni 5 000 päevamäära või vangistus 2–12 aastat või mõlemad.
- Siseteabe õigusvastane avaldamine, millega rikutakse muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 3 lõike 1 punkti b: trahv kuni 2 500 päevamäära, vabaduse piiramine või vangistus 3 kuud kuni 5 aastat.
- Siseteabe põhjal energia hulgimüügitoodete ostu või müügi soovitamine või neid ostma või müüma mõjutamine, millega rikutakse muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 3 lõike 1 punkti c: trahv kuni 2 500 päevamäära, vabaduse piiramine või vangistus 3 kuud kuni 5 aastat.
- Ametisaladuse avaldamine, millega rikutakse muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artiklit 17: trahv, vabaduse piiramine või vangistus 3 kuud kuni 5 aastat.
- Ametialaselt tehinguid vahendav isik ei teavita riikliku reguleeriva asutuse juhti põhjendatud kahtlusest seoses turuga manipuleerimise, turuga manipuleerimise katse või siseteabe õigusvastase kasutamisega, millega ta rikub muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse uut artiklit 15: trahv, vabaduse piiramine või vangistus 3 kuud kuni 5 aastat.

Küsimustikule antud vastustest nähtub, et liikmesriigid, kelle raamistikuga on hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste eest ette nähtud nii haldus- kui ka kriminaalkaristused, kasutavad astmelist lähenemisviisi, mille puhul halduskaristusi kohaldatakse energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse kergemate rikkumiste suhtes ning kriminaalkaristusi asjaomaste raskemate kuritegude puhul. Vastajate arvates võimaldab see lähenemisviis kasutada täitmise tagamiseks mitmetahulisemat strateegiat ja kohandada seda asjaomase rikkumise raskusastme järgi.

Näiteks selgitas üks vastaja, et muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 5 (turuga manipuleerimise keeld) rikkumine võib kujutada endast nii kuritegu kui ka haldusrikkumist, sõltuvalt sellest, kas asjaomane tegevus mõjutab energia hulgimüügitoodete hinda. Kui see ei mõjuta asjaomaste energia hulgimüügitoodete hinda, peetakse rikkumist kergemaks ja selle suhtes kohaldatakse üksnes halduskaristusi ning vastupidi.

Probleemid täitmise tagamisel energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumise korral

Kolm vastajat märkisid, et kriminaalkaristustel võib olla suurem hoiatav mõju kui halduslikel täitemeetmetel. Esitatud vastuste kohaselt oli aga liikmesriikidel, kes kasutasid üksnes kriminaalkaristusi või kriminaalkaristusi koos haldusmeetmetega, energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste korral täitmise tagamisel märkimisväärseid probleeme. Selle tulemusel ja allpool selgitatud põhjustel oli täitmise tagamise tase nendes liikmesriikides madalam.

Näiteks selgitasid mõned vastajad, et kriminaalkaristuste kohaldamine võib raskendada energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse tulemuslikku täitmise tagamist, kuna selleks peab riiklik reguleeriv asutus andma asja kohtusse ja/või prokurörile ning asja menetlusse võtmise korral järgneb kohtuliku arutamise etapp. Raskusi põhjustab järgmine.

Esiteks mõjutab kogu protsess ajaraami. Üldiselt kulub kriminaalasja lõpetamiseks, sealhulgas kriminaalkaristuste määramise etappi jõudmiseks, rohkem aega kui halduskaristusi hõlmava asja lõpetamiseks. Seda ka põhjusel, et halduskaristuste puhul on riiklikel reguleerivatel asutustel otsesed trahvimise volitused isikute suhtes, keda asjaomane tegevus puudutab. Komisjon mõistab, et menetluste pikaajalisus võib olla tingitud ka energiaturgudel esineva turukuritarvituse keerukusest.

Teiseks ilmneb küsimustiku vastustest, et energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumise menetlemine kriminaalkorras on keerukam kui selle menetlemine halduskaristuse kohaldamise korral. Esimese puhul on keerukus seotud karistuse kriminaalõigusliku laadiga, mis tähendab, et süüdistuse esitamisel lasub riiklikul reguleerival asutusel tõendamiskohustus. Kriminaalmenetluses nõutava tõendamisstandardi kohaste piisavate tõendite kogumine võib pädeva riigiasutuse (tavaliselt prokuratuur, kes ei pruugi olla energiaturgude toimimisega kursis) jaoks olla keeruline. See kehtib eelkõige juhul, kui asjaomane energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumine on seotud tegevusega, mis kujutab endast turuga manipuleerimist või siseteabe alusel kauplemist, mille puhul on asjaomaste turuosaliste tegutsemisviisid sageli väga keerukad. Küsimustikule antud vastustest ilmneb, et sellest tulenevalt on süüdistusi esitatud väga vähe (kui üldse) ning paljusid juhtumeid pole menetlusse võetud või need on lõppenud õigeksmõistmisega.

Halduskaristuste jõustamine energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste korral

Olgugi et energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste eest kriminaalkaristusi määravaid lõplikke kohtuotsuseid on tehtud väga vähe,[10] osutab liikmesriikide tehtud otsuste ja turuosalistele määratud haldustrahvide arv täitmise tagamise keskkonna muutumisele. Näiteks on kahe liikmesriigi kohta, kus energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrusega seotud otsuseid on tehtud kõige rohkem, teada järgmine:

- üks neist on alates 2016. aastast energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste kohta vastu võtnud 43 otsust, millega on määratud haldustrahve kokku ligikaudu 10 500 000 euro eest;
- teine on alates energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse kehtestamisest 2016. aastal viinud asjaomaste rikkumisotsustega seoses läbi 46 uurimist ning kohaldanud kokku 61 karistust kogusummas 115 060 096 eurot.

Üks liikmesriik on väidetavalt määranud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse erinevate rikkumiste eest trahve kogusummas 2 560 000 eurot.

[10] Kokkuvõte nende 11 liikmesriigi vastustest, kus on kehtestatud kriminaalkaristused: Austrias, Küprosel, Taanis, Ungaris, Iirimaal, Maltal, Madalmaades, Poolas ja Rootsis ei ole täiteotsuseid seni vastu võetud; Saksamaal on pooleli kaks juhtumit, kuid otsuseid ei ole veel vastu võetud; Eesti ei andnud asjaomasele küsimusele sisulist vastust.

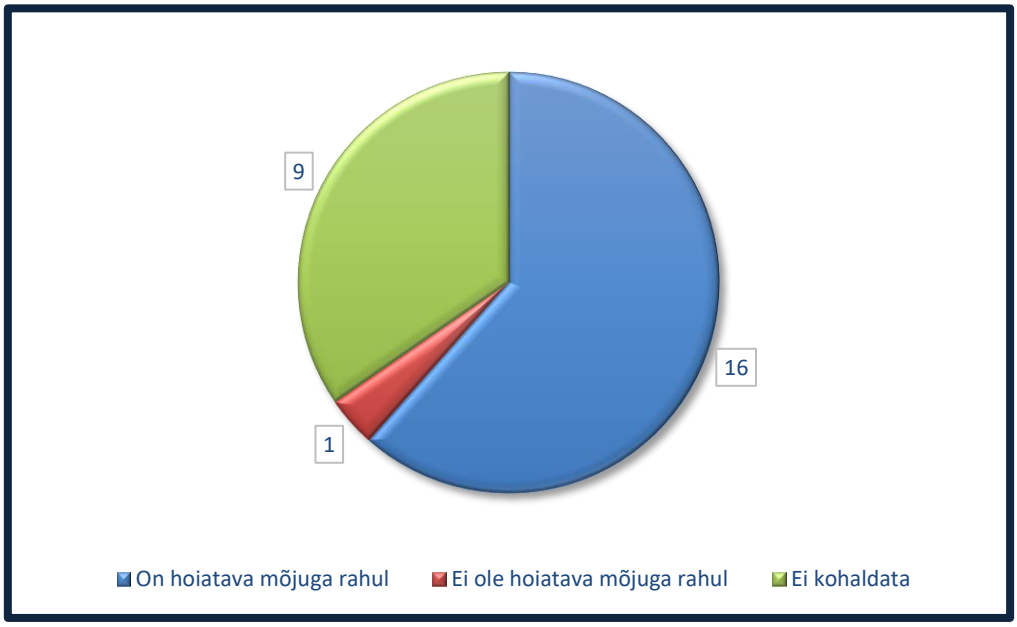
Küsimustiku vastustest nähtub, et liikmesriigid, kes olid kehtestanud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste eest haldustrahvide määramise raamistikud, suutsid rakendada paindlikuma ja tulemuslikuma täitmise tagamise strateegia ning viia lõpule rohkem selliseid uurimisi, mille tulemusena tehti lõplikud otsused haldustrahvide või muude haldusmeetmete määramise kohta.

Haldus- ja kriminaalkaristuste hoiatav mõju

Küsimustik sisaldas ka küsimust liikmesriikides kohaldatavate karistuste hoiatava mõju kohta. Allpool esitatud jooniselt 2 on näha järgmine.

- Enamik vastanutest (16 vastajat 26st) leidis, et asjaomastel kehtivatel meetmetel on piisavalt hoiatav mõju ja et need aitavad energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste korral kindlustada tulemusliku täitmise tagamise. Nende jurisdiktsioonide puhul põhines täitmise tagamise raamistik haldusmeetmetel. Näiteks üks neist 16 vastajast mainis, et alates 2011. aastast menetletud nelja energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrusega seotud juhtumi puhul, mille rikkumiste eest määrati halduskaristusi summas 75 000 eurot, pole kolm neljast turuosalisest, kellele halduskaristus määrati, rohkem energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumisi toime pannud.
- Üks vastaja märkis siiski, et tema jurisdiktsioonis kohaldatavad haldustrahvid on väidetavas energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määrusega seotud ebaseaduslikus tegevuses osalevate turuosaliste suurust arvestades väga väikesed.
- Üheksa vastajat märkis, et neil ei ole kättesaadavaid andmeid energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste kohta või et nende jurisdiktsioonis tehtud rikkumisotsustega ei ole kaasnenud trahve.

Joonis 2. Rahulolu energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste korral kohaldatavate haldusmeetmete hoiatava mõjuga (liikmesriikide arv)

V. Järeldused

Nagu eespool märgitud, saab ELi toimimise lepingu artikli 83 lõike 2 kohaselt liidu pädevust kehtestada kriminaalkaristusi kohaldada üksnes juhul, kui kriminaalõigusnormide täitmise tagamine **osutub möödapääsmatuks**, et tagada asjaomase liidu poliitika tulemuslik elluviimine. Küsimustikule antud vastuste, aruande koostamise ajal komisjoni käsutuses olnud teabe ja läbivaadatud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 18 põhjal **ei ole praegu märke sellest**, et kriminaalõigusnormide täitmise tagamine on energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse raamistiku tulemuslikuks rakendamiseks möödapääsmatu. See järeldus ei mõjuta muid valdkondi, näiteks turu kuritarvitusi finantsteenuste valdkonnas, mille puhul leiti, et kriminaalõigusnormide täitmise tagamine on oluline, et tagada asjaomase liidu poliitika tulemuslik elluviimine.

Komisjoni küsimustikule antud vastuste põhjal ning energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rakendamise praeguses etapis näib, et liikmesriikidel, kelle täitmise tagamise raamistikud põhinevad kriminaalkaristustel – kas üksnes nendel või nii nendel kui ka halduskaristustel – on energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumise juhtumite lahendamisel või lõplike tulemuslike kohtuotsuste tegemisel märkimisväärseid probleeme. Nendes liikmesriikides, kus energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumiste korral kohaldatavad täitmise tagamise raamistikud põhinevad haldusmeetmetel, on täitmise tagamise näitajad aga paremad.

Täitmise tagamist peaks veelgi tõhustama hiljuti energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määrusega kehtestatud raamistik, mida liikmesriigid on kohustatud rakendama. Nagu eespool on selgitatud, nähakse selle raamistikuga peale riiklike reguleerivate asutuste suuremate uurimis- ja täitmise tagamise volituste ette ka liikmesriikide kohustus järgida muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artiklis 18 sätestatud minimaalse ühtlustamise meetmete raamistikku.

Riiklike raamistike rakendamine kooskõlas muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikliga 18 parandab energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse täitmise tagamist ning kindlustab selle tõhususe ja hoiatava mõju. Seega teeb komisjon ettepaneku keskenduda nende uute sätete ja raamistike rakendamisele, et saada paremast täitmise tagamisest võimalikult suurt kasu ja hinnata nende mõju kohapeal.

Hiljemalt 8. maiks 2027 ja seejärel iga kolme aasta tagant esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles hinnatakse, kas liikmesriigid on näinud ette karistused energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse rikkumise eest ja kas neid kohaldatakse järjepidevalt. Kui pärast muudetud energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 18 rakendamise protsessi lõpuleviimist ilmneb, et energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse II määruse tulemusliku rakendamise tagamiseks on vajalik energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse tahtliku ja raske rikkumisega seotud kuritegude määratluste ja määratavate karistuste ühtlustamine, võib komisjon sellega seoses uuesti kaaluda, kas on vaja täiendavat ühtlustamist ELi tasandil.